Nijmegen

Plaatselijke aanduiding bouwhistoriemonument
Lange Hezelstraat 50

Aanwijzingsbesluit
n.t.b

ID-code
2787

Redengevende omschrijving van het bouwhistoriemonument

Er heeft er geen bezoek aan Lange Hezelstraat 50 plaats kunnen vinden. Het rapport is opgesteld op basis van eerdere beschrijvingen en literatuur.

KORTE BOUWGESCHIEDENIS

De Lange Hezelstraat is al eeuwenlang een belangrijke uitvalsweg. Het volgt het tracé van de Romeinse weg die tussen de legerbasis op de Hunnerberg en de grafvelden in het lager gelegen westen lag. Westelijk van de grafvelden ontwikkelde zich in de eerste eeuw na Christus een nieuwe Romeinse nederzetting die in 104 de naam *Ulpia Noviomagus Batavorum* kreeg en die rond 270-280 weer verdween. Sinds de middeleeuwen vormt het één van de centrale Nijmeegse straten, onderdeel van de centrale as met veel grote koopmanshuizen. De vermelding van de straatnaam komt voor het eerst vorm in 1310: '*Hese straet, lopend naar het dorp Hees'*. In de zij- en achterstraten lagen verschillende kloosters. Veel panden in de straat zijn honderden jaren oud en gesitueerd op smalle, diepe percelen. Vanaf ongeveer 1880 werd de Lange Hezelstraat een winkelstraat. Vanwege de Romeinse oorsprong wordt zij daarom de oudste winkelstraat van Nederland genoemd.

Het pand Lange Hezelstraat 50 is gebouwd in de dertiende of vroege veertiende eeuw, als helft van een zogenoemd "dwarshuis" (een huis evenwijdig aan de straat), samen met Lange Hezelstraat 46 op hoek van de Papengas. Lange Hezelstraat 46-50 is daarmee het oudste bakstenen bovengrondse gebouw van Nijmegen. Dit "dwarshuis" bestond oorspronkelijk uit twee bouwlagen met een zadeldak, tussen trapgevels. Vermoedelijk al in de vijftiende eeuw heeft een scheiding van het oorspronkelijke brede "dwarshuis" plaatsgevonden tot twee woonhuizen en is het verhoogd. Vermoedelijk in de achttiende eeuw is het pand opnieuw verhoogd. Het huis moet toen een vrijwel gelijke bouwmassa hebben gehad als het buurpand op nummer 46. In de eerste helft van de negentiende eeuw werd het pand met een bouwlaag verhoogd en kreeg het een nieuwe kap en de huidige voorgevel. Samen met een wijziging van de vloerniveaus werden ook de balklagen vernieuwd. Eind negentiende en in de eerste helft van de twintigste eeuw vonden veel verbouwingen plaats ten behoeve van de winkelfunctie. Bij de verbouwing in 2000-2001 is de kap vernieuwd en iets verhoogd en de voorgevel gerestaureerd. De woningscheidende muur met nummer 46 werd alleen op zolderniveau geheel vernieuwd. De negentiende-eeuwse spanten werden voorzien van een hulpconstructie in de vorm van kreupele stijlen. Het pand Papengas 3 is gebouwd achter het pand op de Lange Hezelstraat 50 en stamt uit de late middeleeuwen (veertiende of vijftiende eeuw). Oorspronkelijk was het een vrijstaand gebouw, maar inmiddels al lange tijd samengevoegd met Papengas 5 en Lange Hezelstraat 50.

OMSCHRIJVING VAN HET BOUWHISTORIEMONUMENT

De bouwhistorische verkenning uit 2002 is de basis voor de te verwachten bouwhistorische waarden zoals opgenomen in deze beschrijving.

Vervolgvel
1

De voorgevel is een drielaagse lijstgevel uit de eerste helft van de negentiende eeuw, uitgevoerd in schoon metselwerk in staand verband. Op de begane grond bevindt zich een brede stalen winkelpui uit 1971 met een latere indeling. De vensters op de eerste en tweede verdieping zijn vernieuwd bij de restauratie van circa 2001 en voorzien van zesruitsstolpramen. Op de tweede verdieping bevinden zich vierruitsstolpramen. Ook de zware kroonlijst is vernieuwd bij deze restauratie.
De achtergevel gaat geheel schuil achter het pand Papengas 3, dat ook reeds uit de Middeleeuwen stamt. Het metselwerk van de eerste verdieping dateert uit de eerste bouwfase (dertiende/vroege veertiende eeuw) en bevat diverse sporen van oude raam- of deuropeningen en (dichtgezette) balkgaten. De tweede verdieping is bij de achttiende en negentiende-eeuwse verhogingen van het pand tot stand gekomen. De doorgangen in deze muur zijn van recente datum.
De linker zijgevel behoort tot het oorspronkelijke casco uit de dertiende of veertiende eeuw. In deze gevel zijn sporen van onder meer schouwen, rookkanalen, voormalige balklagen en diverse inboetingen (of dichtgezette openingen) te herkennen. De rechter zijgevel vertoont diverse bouwsporen, waaronder verhogingen. De huidige kapconstructie dateert uit circa 2001. De oude spanten zijn hergebruikt, maar in verband met de verhoging van de kap op kreupele stijlen geplaatst.
Onder het voorste deel van het pand bevindt zich een langwerpige kelder, die de volle breedte van het perceel beslaat en vrijwel zeker tegelijk met de winkelpui uit 1924 tot stand gekomen. Uit de inventarisatie uit 2002 blijkt dat tegen de linker zijwand drie schouwen aanwezig zijn, namelijk op de eerste verdieping een ontmantelde schouw en op de tweede verdieping een tot schouw verbouwde kachelnis (tweede kwart van de negentiende eeuw) en een restant van een hoekschouwtje. Op de tweede verdieping zijn nog twee deurkozijnen met architraaflijsten en tweepaneelsdeuren bewaard gebleven.

Papengas 3 is opgetrokken uit twee bouwlagen op een min of meer rechthoekige plattegrond onder een schilddak, waarvan de nok evenwijdig loopt aan de Lange Hezelstraat. De oorspronkelijke voorgevel - nu een scheidingsmuur- bevindt zich aan de zijde van de Lange Hezelstraat en is tegelijk ook de achtergevel van de Lange Hezelstraat 50. Zie verder de redengevende beschrijving van Papengas 3.

WAARDERING
Het pand heeft stedenbouwkundige- en structuurwaarde, vanwege de ligging aan de noordzijde van de uitvalsroute naar het westen vanuit het centrum, nog ruim binnen de veertiende-eeuwse omwalling van Nijmegen. Aan deze route heeft zich in de late Middeleeuwen de nog bestaande karakteristieke structuur met smalle diepe percelen ontwikkeld. De panden in dit gebied houden de middeleeuwse verkaveling zichtbaar en zijn mede daarom van groot belang .
Het pand is van bouwhistorische waarde, zowel vanwege de bouwmassa als het muurwerk van de zijgevels en achtergevel (inclusief alle bouwsporen van de dertiende/ veertiende tot twintigste eeuw). Ook de voorgevel heeft hoge monumentwaarden door de architectuur en zijn plaats in het straatbeeld.

Vervolgvel
2

Bronnen:

- Bouwhistorische verkenning Lange Hezelstraat 50, bureau voor bouwhistorisch onderzoek J.A. van der Hoeve, 23-7-2002
- Gebouwendossier Regionaal Archief Nijmegen
- https://bagviewer.kadaster.nl/
- https://kaart.nijmegen.nl/kaartviewer/?@Historie

Kadastrale tenaamstelling	Gegevens januari 2023
Kadastrale aanduiding	NMG00
Gemeente:	Nijmegen
Sectie:	C
Nummer(s):	8606
Beschrijver:	R.J. Oostendorp, Gelders Genootschap

foto's op vervolgblad

Vervolgvel
3

voorgevel situatie 2023

Vervolgvel
4

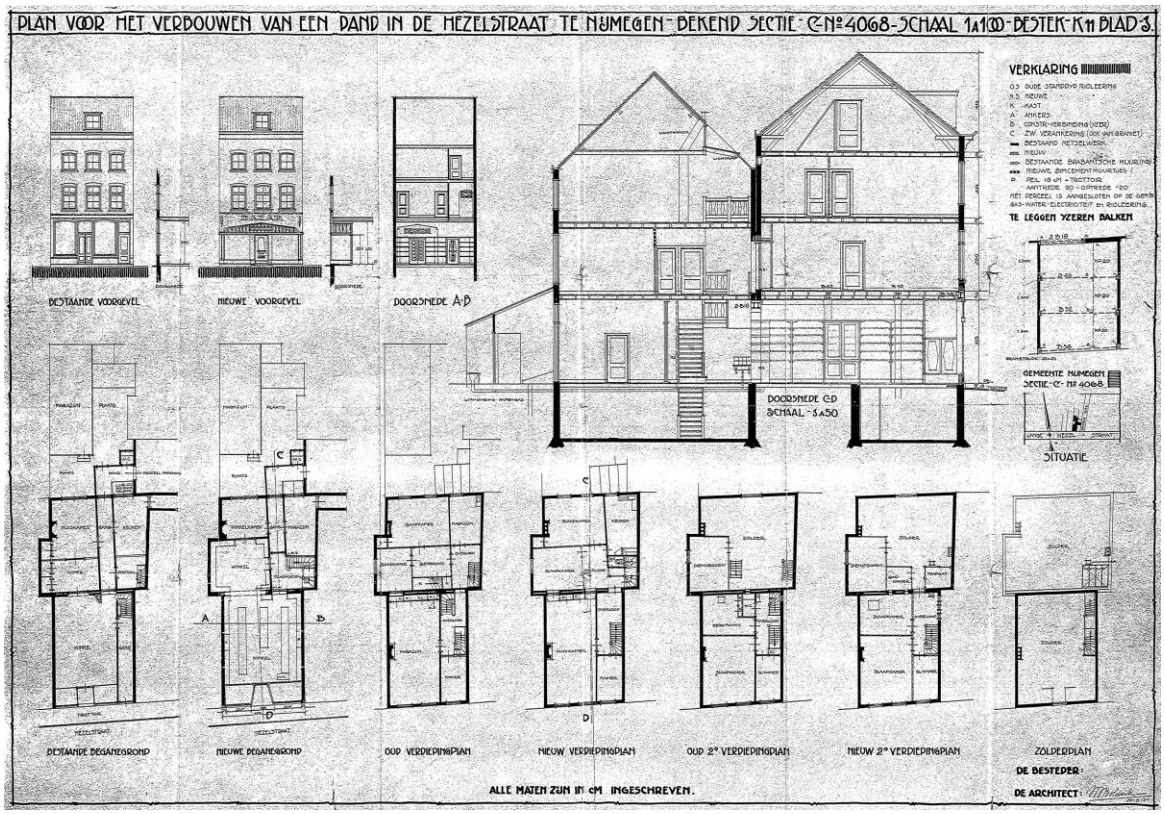

Vervolgvel
5

Foto’s afkomstig van eerdere inventarisatie tijdens restauratie 2001

Vervolgvel
6

verbouwing 1924

Vervolgvel
7

